

litásánál az adott köztársaság gazdasági, ipari problémáira vannak tekintettel. 1971-ben a köztársaságokban is mintegy 1000 fő végezte el a tanfolyamokat.

Az ágazati, regionális központok tanfolyamai némileg eltérnek a leirtaktól. Ezeket a gyakorlati munkafolyamatokra koncentrálnak és átlagban 70 órás tanfolyamokat rendeznek. 1971-ben 6000 résztvevőjük volt.

A legjobb információs rendszer sem tud azonban sikeresen működni, ha felhasználóit nem oktatják. Ezért a tájékoztatási szakemberek képzése és továbbképzése mellett a felhasználók képzését is megszervezték.

Az ország felsőoktatási intézményeiben fakultatív tanfolyamok vannak a tudományos és műszaki tájékoztatás alapelveiről. A kutató- és tervezőintézetek és más szervezetek kutatói és mérnökei működésük megkezdésekor a tájékoztató részlegeknél kötelesek idejük egy részét tölteni, hogy megismerkedjenek az országos információs rendszerrel és megtudják, hogyan kapcsolódhatnak a rendszerhez.

Az ipar különböző ágazatainak vezetőképző tanfolyamain 8-10 órás előadássorozatot tartanak a tudományos és műszaki tájékoztatás alapelveiről.

A tömegközlés eszközeit egyaránt felhasználják a továbbképzés folyamán és az információ felhasználásának propagálására. A televízió oktatási programjában minden évben szerepelnek előadások az információ használatáról. Az előadások szövegét ki is adják, és ezek igen keresettek. Filmek is készülnek a témában.

A szolgálat előtt és alatt nyújtott képzés gondoskodik a rendszer számára a képzett személyzetről és ezáltal válik a rendszer igazán hatékonyá.

/UNESCO Bulletin for Libraries, 28.k. l.sz. 1974. p.29-33./

A felhasználók oktatása a Szovjetunióban

A felsőoktatási szervek feladata nemcsak az, hogy szakembereket képezzen, hanem az is, hogy a hallgatókat ránevelje a folyamatos továbbfejlesztésre, a megszerzett ismeretek felújítására is. Ehhez a hallgatóknak az egyetemeken el kell sajátítaniuk a könyvtárak, azok tájékoztatási apparátusának használatára, az irodalomkutatás módszereire vonatkozó ismereteket, vagyis a könyvtári-bibliográfiai ismeretek alapjait.

A 60-as évekig könyvtári ismeretek oktatása csak néhány felsőoktatási intézményben zajlott.

A Szovjetunió Felső- és Középfoku Szakoktatási Minisztériumának 252.sz.utasítása /1959. okt.27./ előírta a könyvtári-bibliográfiai foglalkozások bevezetését a felsőoktatási intézményekben.

Az oktatás programját és módszertani előkészítését a Moszkvai Állami Egyetem Tudományos Könyvtárának Módszertani Központja végezte. 1962-ben adták ki a "Könyvtári-bibliográfiai foglalkozások a hallgatókkal" c. módszertani körlevelet.

Miután azonban a könyvtári-bibliográfiai foglalkozások a tantervekben nem szerepelnek, a Moszkvai Állami Egyetem Tudományos Könyvtára kérdőíveket küldött szét, hogy az oktatás eredményességéről, körülményeiről képet kapjon.

Az oktatás eredményessége tagadhatatlan. A hallgatók jobban eligazodnak a könyvtárak tájékoztató apparátusában, megtalálják a szükséges információkat, nagyobb hozzáértéssel készítik dolgozataikat, figyelemmel kísérik az új irodalmat.

A kérdőívek néhány tapasztalata:

A választ adó 23 leningrádi főiskola közül csupán 7 iktatta az egyes karok órarendjébe kötelező jelleggel a könyvtári-bibliográfiai oktatást. A többin fakultatív foglalkozásokat tartanak.

Javasolják a képzést két részre bontani: az első és az utolsó évfolyamokra. A főiskolák és egyetemek többségén ez a helyzet, de van, ahol csak az első évfolyamon folyik az oktatás, így a hallgatók éppen diplomamunkájuk előtt maradnak bibliográfiai eligazítás nélkül.

Az esetek többségében kevesebb órát tartanak a javasolt 10-nél.

A főiskolák többsége a hallgatók tudását beszámolókon ellenőrzi. A kisinyovi egyetemen pl. a sikertelen beszámolót meg kell ismételni.

Az előadók kérdése is sok problémát vet fel. Pl. a Rizsszkij-i Műszaki Egyetemen a foglalkozások egy évben /másfélezer hallgató számára/ 1000 órát tesznek ki. Ez egy munkatárs 143 hétórás munkanapja, vagyis több mint 6 hónap. Ehhez hozzá kell még számítani a felkészülési és anyagelőkészítési időt is. Tehát a főiskolai könyvtárak munkatársai közül - ha az előadások munkaidőben zajlanak - másfél státuszt von el az oktatás. Munkaidőn kívüli, külön díjazott óraadást pedig nem minden rektor engedélyez.

105 felsőoktatási intézmény közül csak 8-ban sikerült a könyvtári oktatást megosztani a könyvtár munkatársai és egyetemi előadók között. Egyetemi előadók bevonása a könyvtári ismeretek oktatásába módszertanilag jónak ígérkezik, hisz egy-egy szaktárgy keretén belül lehet a hallgatók érdeklődését legjobban felkelteni a vonatkozó irodalomra.

Az elsőéves hallgatók szinte semmit nem tudnak a könyvtárhasználatban rejlő lehetőségekről, az oktatást az alapismereteknél kell kezdeni:

Szovjetunió könyvtárügye;

az adott felsőoktatási intézmény könyvtárának és tájékoztató apparátusának ismertetése;

a könyvvel, katalógusokkal, katalógusrendszerekkel való gyakorlati foglalkozás;

kérőlapok, könyvtári nyomtatványok kitöltése.

A felsőbb évfolyamokon a diplomamunkák előkészítéséhez a bibliográfiai ismeretek, a bibliográfiai cimleírás, tudományterületenként pedig a bibliográfiák ismertetése folyik.

Az elméleti és a gyakorlati foglalkozások arányáról is megoszlanak a vélemények. Az eredmények mindenesetre a gyakorlat szükségessége mellett szólnak.

Szemléltető eszközök /könyvtárak szervezeti felépítése, osztályozási rendszerek szerkezete, cimleírási példák, olvasói kérőlapok helyes és helytelen kitöltéssel/ növelik az oktatás hatékonyságát.

Fontos az elhelyezés kérdése. Rossz gyakorlat, ha a könyvtár olvasótermét zárják be, vagy pedig a bibliográfiai osztály munkáját zavarják, ott tartva az előadásokat. A segédanyag más épületbe való átszállítása sem jó megoldás. Legjobb lenne, ha /mint pl. a Leningrádi Műszaki Főiskolán/ a könyvtár rendelkezne erre a célra egy előadóteremmel.

Az oktatás módszertanának fejlesztése céljából az oktatók általában évenként közösen megbeszélik tapasztalataikat. Erre a célra köztársasági és területi módszertani központokat hoztak létre. Ezek szemináriumok tartásával a könyvtári-bibliográfiai ismeretek oktatói számára továbbképzést is biztosítanak. Módszertani kiadványok is segítik az oktatók felkészülését.

Célszerűnek látszik a Moszkvai Állami Egyetem Tudományos Tájékoztatói Tanszékének átszervezése könyvtárügyi és informatikai tanszékké, azzal a céllal, hogy ne csak szakembereket képezzen a felsőoktatási intézmények könyvtárai számára, hanem a központi módszertani irodákkal közösen, módszertani segítséget is adjon a könyvtáraknak a foglalkozások vezetésére.

A módszertan fejlesztése, a helyiségek kiválasztása és berendezése, elméleti és gyakorlati tankönyvek kiadása, szemléltető eszközök biztosítása - azok a kérdések, melyeket még meg kell oldani.

/Bibliotekar', 51.k. 1.sz. 1974. p.28-32./